

DE NORM VOOR FSC® – BOSCERTIFICERING IN BELGIË

SAMENVATTING

Versie 12/2021

Wat is een 'standaard' of norm voor FSC-boscificering.precies?

Zo'n 'standaard' is een normatief document – of kortweg norm – waarin alle regels en vereisten opgenomen staan waaraan het bosbeheer moet voldoen in het kader van het behalen van een FSC-boscificering.

Indien een bosbeheerder zo'n FSC-certificaat wil behalen, dan vormt dit document dus het referentiekader waarmee het gevoerde bosbeheer via een onafhankelijke audit afgetoetst wordt. Bij deze audit wordt er gekeken of het bosbeheer verloopt volgens deze vereisten, waarbij ook eventuele tekortkomingen of verbeterpunten geïdentificeerd kunnen worden.

Doel van dit document

De norm voor FSC-boscificering in België¹ (FSC-STD-BEL-01-2021 NL) is een lijvig document, daar het alle aspecten rond FSC-boscificering omvat die aanwezig zijn in het internationale kader van de FSC Principes & Criteria, en dit aangepast naar de Belgische context.

Doorheen dit document worden **verwijzingen** (bv; P3, C1.4 of I 10.2.1) opgenomen die verwijzen naar een *Principe* (P), *Criterium* (C) of *Indicator* (I) uit de norm. Mocht u meer informatie zoeken, of de originele tekst willen raadplegen, dan helpt deze nummering u op weg naar de desbetreffende paragraaf in de norm.

Dit document wil dan ook een handigere **samenvatting** bieden van waar FSC-boscificering in een Belgische context precies over gaat, met praktische duiding waar nodig. Vanzelfsprekend is dit document geen vervanging van de officiële norm, maar wil het wel een handig hulpmiddel zijn.

¹ De norm voor FSC-boscificering in België (FSC-STD-BEL-01-2021) is van kracht sinds 15 oktober 2021, en is naast de officiële versie in het Engels ook beschikbaar in het Nederlands en Frans op www.fsc.be of op aanvraag via info@fsc.be.

FSC-BOSCERTIFICERING IN BELGIË : DE VOORNAAMSTE AANDACHTSPUNTEN & VEREISTEN

NALEVING WETGEVING & ENGAGEMENT

1. De boseigenaar engageert zich om:
 - alle relevante wetgeving en regelgeving van toepassing op zijn bos te respecteren (P 1);
 - elke vorm van corruptie te vermijden (C 1.7) en zijn bos te beschermen tegen elke vorm van illegale activiteit (C 1.4);
 - de FSC Principles & Criteria voor FSC-bosbeheer die van toepassing zijn in België te respecteren (C 1.8).

BOSBEHEERPLANNING

2. Een beheersplan voor het bos werd opgesteld voor een duurtijd van minstens 20 jaar (C 7.2). Zo'n beheersplan kan uiteraard opgesteld zijn voor één bouseigendom, maar evengoed voor een samenwerkingsverband van verschillende bouseigendommen of -eigenaren.
3. Het beheersplan omvat verschillende elementen zoals opgelijst in Bijlage E. In het beheersplan wordt de potentieel negatieve impact van beheersactiviteiten geïdentificeerd (I 4.5.1) en staat beschreven hoe het beheer geëvalueerd wordt (C 7.3). Het beheersplan wordt regelmatig herzien of geüpdatet (C 7.4 + annexe F).
4. Bij de herziening van het beheersplan wordt rekening gehouden met de resultaten van de eigen evaluatie van het gevoerde beheer (C 8.3).

COMMUNICATIE, DIALOOG & TRANSPARANTIE

5. De verschillende belanghebbenden (derden met rechten en/of gebruiksrecht, omwonenden, bosgebruikers, ...) die een betrokkenheid hebben met het bosbeheer en/of hierin een gegronde interesse tonen werden geïdentificeerd (C 4.1).
6. Een gepaste communicatie naar en/of dialoog met relevante belanghebbenden wordt georganiseerd rond diverse aspecten (C 7.6) waaronder:
 - de identificatie van sites met een welbepaald belang (C 4.7) ;
 - het uitklaren van eventuele conflicten in verband met gebruiksrechten (C 1.6 et C 4.1) ;
 - rechten van werknemers en/of bosarbeiders (C 2.6)
 - de impact van beheersactiviteiten (C 4.2, C 4.5 et C 4.6)
 - de identificatie, het beheer en de opvolging van 'Hoge Beschermingswaarden' (zie verder)
7. Bepaalde (niet-vertrouwelijke) informatie over het engagement (C 1.8), het beheersplan of een samenvatting hiervan (C 7.5) of resultaten van de eigen opvolging (C 8.4) zijn beschikbaar (toegankelijk, consulteerbaar) voor belanghebbenden (al dan niet op verzoek).

RECHTEN & KWALIFICERING VAN BOSARBEIDERS

- 8.** Respect voor de rechten van bosarbeiders (P 2).
- 9.** Nagaan dat bosarbeiders beschikken over de juiste competenties om het bosbeheersplan op correcte wijze uit te voeren (C 2.5 + en bijlage B indien van toepassing) en beschikken over geschikte persoonlijke beschermingsmiddelen (C 2.3).

EEN VERANTWOORD BOSBEHEER OP MAAT VAN UW BOS

- 10.** Specifieke aandacht wordt gegeven aan de mogelijke impact van beheersactiviteiten:
 - algemeen bij boswerkzaamheden (I 4.2.4, C 4.5 et C 6.2), met extra aandacht indien deze plaatsvinden in meer kwetsbare zones;
 - indien deze een effect hebben op zones met een specifiek belang (C 4.7), op specifieke milieuwaarden (C 6.2, I 6.3.1, I 6.7.1) of op Hoge Beschermingswaarden (I 9.2.2);
 - indien deze een mogelijk effect hebben naar rechthebbenden (I 4.2.4).

De onderstaande elementen geven in iets meer detail de voornaamste beheersmaatregelen rond diverse specifieke onderwerpen.

ECONOMISCH LEEFBAAR BOSBEHEER

- 11.** Verantwoord bosbeheer omvat een financieel gezond beheer op lange termijn: via een begroting en werkplan – aangepast aan de eigen context – wordt dit op een goede manier opgevolgd (C 5.5).
- 12.** Waar mogelijk tracht men de inkomsten te diversifiëren (C 5.1) zonder uiteraard de draagkracht en de ecosysteemdiensten van uw bos op lange termijn in gevaar te brengen (C 5.2).

BOSBEDEKKINGSGRAAG EN STRUCTUUR VAN BOSBESTANDEN

- 13.** Praktijken voor een continue bosbedekking (I 10.5.1) worden zo veel mogelijk toegepast, en verbindingscorridors worden zo optimaal mogelijk in stand gehouden (I 10.11.1-7). In alle gevallen zijn de gekozen bosbouwmethodes gerechtvaardigd op basis van de verwachte ecologische effecten (I 10.5.1).
- 14.** De voorkeur gaat uit naar gevarieerde bosstructuren (zowel qua soort als leeftijd): ongelijk en gemengd (I 6.3.1).
- 15.** Indien nodig, is er een strategie aangenomen om minstens 10% (richtwaarde) van de bosbeheerseenheid naar een oneven structuur te brengen, waarbij ook rekening gehouden wordt met de toegevoegde waarde voor het ecosysteem van open plekken in het bos (I 6.6.1 b).
- 16.** Na de houtoogst moeten verjongingstechnieken ervoor zorgen dat mettertijd de bosbedekkingsgraad hersteld wordt, met een soortensamenstelling en structuur die aanwezig was voor de oogst, of nog meer de natuurlijke omstandigheden benadert (I 10.1.1 et I 10.1.2).

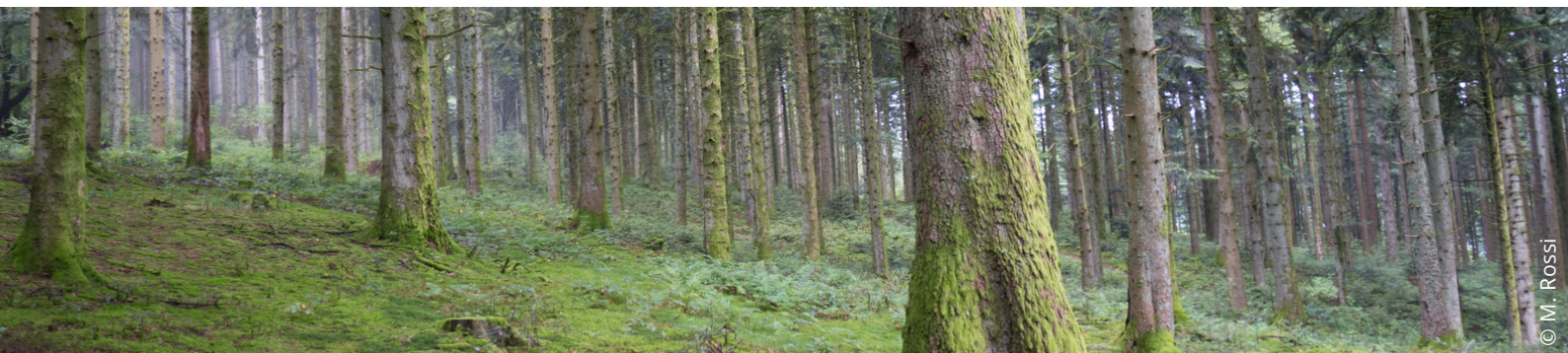

BOOMSOORTENKEUZE

- 17.** Het behoud van inheemse (boom)soorten is van groot belang. In natuurlijke bosbestanden mag het aandeel exoten niet toenemen, maar dient dit bij voorkeur dalend te zijn. (6.6.1.c).
- 18.** Aangeplante bosbestanden worden zo beheerd en verjongd dat binnen een beheerseenheid minstens 10% van de oppervlakte door inheemse boomsoorten wordt ingenomen (6.6.1.c).
- 19.** Bij verjonging worden bij voorkeur inheemse boomsoorten gekozen, van lokale herkomst, die aangepast zijn aan de site (I 10.2.1).
- 20.** Wanneer niet-inheemse boomsoorten (exoten) gebruikt worden, dan dient deze keuze gejustificeerd te zijn (I 10.2.1), moet elke mogelijke negatieve impact gekend en geminimaliseerd worden (I 10.2.1.1) en moet eventueel invasief gedrag controleerbaar/beheersbaar zijn (C 10.3).

BOSOMVORING & PLANTAGES

- 21.** De beboste oppervlakte moet behouden blijven (I 10.1.2).
- 22.** Het omvormen van natuurlijke bos naar plantagebos, of het ontbossen voor niet-bosgebruik is niet toegestaan. Ook de ontbossing van plantagebos naar niet-bosgebruik is niet toegestaan als de gronden voordien een natuurlijke bosbedekking kenden. Enkel in uitzonderlijke omstandigheden zoals beschreven in de norm kan hier beperkt van afgeweken worden (I 6.9.1).
- 23.** Plantagebosbestanden die tot stand kwamen door de omvorming van natuurlijk bos na november 1994 zijn niet certificeerbaar, tenzij in specifieke omstandigheden (zie norm) en als ze maximaal 5% van de oppervlakte van de beheerseenheid vertegenwoordigen. (I 6.10.2).

(HOUT)OOGST

- 24.** Selectieve houtkap of kleinschalige houtoogstmethoden dragen de voorkeur (I 10.11.1).
- 25.** Kaalslagen zijn gelimiteerd in oppervlakte in functie van het bostype (≤ 1 ha in loofbossen en ≤ 3 ha in naaldbos of populieraanplantingen) en volgens de hellingsgraad (≤ 1 ha bij een lichte helling van 15° à 30° of $\leq 0,5$ ha bij een hellingsgraad $>30^\circ$) (I 10.11.1). Hun potentieel negatieve impact (bijvoorbeeld in functie van connectiviteit of de blootstelling van naburige bestanden aan wind) wordt geëvalueerd en waar nodig verkleind (I 10.11.1/7).
- 26.** De extractie van takhout wordt gelimiteerd (zie verder onder 'dood hout' en voor meer details in de norm) (I 10.11.1).

GEBRUIK VAN BOSVREEMDE STOFFEN EN PRODUCTEN

- 27.** Het gebruik van meststoffen en pesticiden wordt vermeden of tot een minimum beperkt, en elk gebruik is aan voorwaarden verbonden (C 10.6 - C 10.7 - C 10.8).
- 28.** Schade aan bodem, waterlichamen, biodiversiteit etc. als gevolg van het gebruik van pesticiden, biologische bestrijders of meststoffen wordt maximaal vermeden. Daar waar dit onvermijdelijk is moet dergelijke schade maximaal verminderd worden, en waar nodig hersteld worden.
- 29.** Het gebruik van GGOs (Genetisch Gemanipuleerde Organismen) is strikt verboden (C 10.4).

AFVALBEHEER

- 30.** Het afvalbeheer gebeurt op een ecologisch verantwoorde en veilige manier (C 10.12).

BODEMBESCHERMING

- 31.** De 'bosbodem' wordt beschouwd als een belangrijke milieuwaarde. (Principe 6 en diverse criteria).
- 32.** Het gevoerde bosbeheer, het beheer van de infrastructuur en transportactiviteiten worden zo georganiseerd dat ze de (bos)bodem maximaal beschermen (C 10.10).
- 33.** De houtoogst wordt georganiseerd en uitgevoerd op een manier die de (bos)bodem maximaal beschermt, onder meer via de volgende acties (I 10.11.1) :
- schade aan de (bos)bodem en compactatie (samendrukking) wordt geminimaliseerd (goede planning van de activiteiten, vastgelegde exploitatiepistes, ...);
 - het verwijderen van boomstronken (de stambasis en wortelstelsel) is verboden (tenzij er sanitaire redenen zijn die dit justificeren);
 - gebruik van brandstoffen zonder benzeen en biodegradeerbare oliën voor machines (waar technisch mogelijk) ;
 - vermijd en minimaliseer eventuele lekkage van oliën of chemische producten, en voorzie een noodpakket en protocol voor mocht het zich toch voordoen.
- 34.** Speciale aandacht dient ook te gaan naar :
- de controle van bodemerosie en kwetsbare hellingen (HVC4 - P9) met beperkingen rond de kapoppervlakte in functie van de hellingsgraad (zie paragraaf houtoogst);
 - het behoud van de bodemvruchtbaarheid (zie ook de paragraaf rond Dood hout).

BESCHERMING VAN WATERLICHAMEN

- 35.** Alle waterlichamen (beken, rivieren, poelen, meren, ...à worden algemeen beschouwd als een belangrijke milieuwaarde in (Principe 6 en diverse criteria), en deze moeten opgenomen worden in het beheerplan.
- 36.** Specifieke aandacht moet gaan naar de bescherming – of het herstel waar nodig – van waterpartijen, oeverzones en hun onderlinge connectiviteit (C 6.7) alsook de waterkwaliteit, onder meer via de volgende acties (I 6.7.1) :
- Het streven naar of instandhouden van een bufferzone van minimum 10 meter breed langs waterpartijen en waterlopen, waarbinnen interventies gelimiteerd zijn (bv geen kaalslag tenzij dit bij wet verplicht is), en waarvoor een ononderbroken bosbedekking met van nature voorkomende boomsoorten gerespecteerd wordt (of progressief hersteld wordt), al dan niet in afwisseling met van nature voorkomende open ruimten;
 - er worden geen nieuwe drainagesystemen gebouwd, en deze die aanwezig zijn worden niet verbeterd of onderhouden (tenzij dit een verplichting is);
 - er worden geen belemmeringen voor de vrije doorstroming van waterlopen of de beweging van vissen gecreëerd. Bestaande kunstmatige blokkades worden verwijderd of opgeheven indien wettelijk mogelijk;
 - Een raadpleging van bestaande participatieve structuren (zoals een riviercontract of waterschap) wordt uitgevoerd vóór elke interventie met een mogelijk negatief effect.
- 37.** Het gebruik van meststoffen (onder voorwaarden) mag niet plaatsvinden op minder dan 10 meter van de rand van beschermde gebieden, waterlopen, waterlichamen, sloten, permanente of onderbroken waterbronnen en wetlands (deze 10m-grens kan ruimer zijn daar waar dit wettelijk voorgeschreven is) (C 10.6).

DOOD HOUT

- 38.** Dood hout (rechtstaand op stam en liggend op de grond) blijft in het bos aanwezig, tenzij het een veiligheidsrisico vormt. Er zou zo'n 4% van het staand volume hout als volume dood hout aanwezig moeten zijn (als richtcijfer komt dit overeen met een 5-tal representatieve bomen of ongeveer 10m³ per hectare) (I 6.6.1 a).
- 39.** Voldoende hoeveelheden dode en afbrekende biomassa is aanwezig om milieuwaarde in stand te houden (I 10.11.3).
- 40.** Takhout of resthout met een diameter kleiner dan 7cm blijft na de houtoogst aanwezig in het bos (in bepaalde omstandigheden kan deze diameter tot 4cm verlaagd worden, als aangetoond kan worden dat het verhoogd afvoeren geen nadelig effect heeft op de vruchtbaarheid van de bosbodem) (I 10.11.4).

HABITATBOMEN

- 41.** Biotoopbomen die bedoeld zijn om langdurig in het bos te blijven en natuurlijk te verouderen worden aangewezen: minimaal gemiddeld 2 biotoopbomen/ha met een langetermijndoelstelling van 5 biotoopbomen/ha (I 6.6.1 a)

BESCHERMDE ZONES EN GEBIEDEN

- 42.** Beschermde zones en gebieden worden aangeduid – waarbinnen natuurbehoud de primaire doelstelling is – en deze vertegenwoordigen minstens 10% van de beheerseenheid. Dit ‘netwerk’ van beschermde gebieden omvat:
- verouderingseilanden (te identificeren – I 6.6.1a), onbeheerde gebieden en/of integrale bosreservaten (samen minstens 5% van de beheerseenheid) (I 6.5.5);
 - *zones met Hoge Beschermingswaarden (HCV – P9) in de categorieën HCV 1,3 en 4 (zie punt 44);*
 - *natuurreservaten,*
 - *habitat types zoals gedefinieerd in de habitatrichtlijn van de EU, zowel binnen als buiten Natura 2000 gebieden;*
 - *andere elementen die een rol spelen in het netwerk van habitats, zoals verbinding zones en beschermingszones: belangrijke (sleutel)habitats, rivierbossen, bufferzones, specifieke boshabitats enz. evenals geleidelijke en diverse bosranden (deze elementen moeten verifieerbaar zijn op het terrein, en inschatting van hun oppervlakte is gekend).*
- 43.** Dit netwerk van beschermde gebieden heeft met name tot doel de natuurlijkheid van een deel van de beheerseenheid te behouden of zelfs te vergroten (C. 6.5) en zeldzame en bedreigde soorten te beschermen, evenals hun eerder geïdentificeerde habitats (C 6.4 + bijlage D).

ZONES MET EEN HOGE BESCHERMINGSWAARDE

- 44.** Bijzondere aandacht wordt besteed aan de bescherming van kwetsbare gebieden die Hoge Beschermingswaarden ("High Conservation Values" - HVC) herbergen (P9). Voor de Belgische context zijn er 4 types van HCV gedefinieerd :
- concentratie aan biodiversiteit, inclusief endemische, zeldzame, bedreigde of met uitsterven bedreigde soorten (HVC1) ;
 - zeldzame, bedreigde of ernstig bedreigde ecosystemen, habitats of toevluchtsoorden (HVC3) ;
 - ecosysteemdiensten die zich kritieke toestand bevinden (HVC4) ;
 - culturele waarden of sites met een hoog cultureel/historisch belang (HVC6).
- 45.** Oude bossen worden beschouwd als potentiële HCV 3-gebieden (bijlage H)
- 46.** Deze gebieden moeten geïdentificeerd en beoordeeld worden (C 9.1) met behulp van het nationale HCV-kader (bijlage H) en geïntegreerd in het beheerplan. Er worden strategieën en acties ontwikkeld, geïmplementeerd en gecontroleerd om deze HCVs effectief te behouden of te verbeteren (P9 + Bijlage H). Dit gebeurt in overleg met belanghebbenden.
- 47.** De exploitatie van deze gebieden is mogelijk indien er geen negatieve gevolgen zijn voor HCV's (voorzorgbeginsel en preventieve aanpak) (C 9.2 en C 9.3 + Bijlage H).

ECOSYSTEEDIENSTEN

- 48.** Bijzondere aandacht wordt besteed aan het behoud van ecosysteemdiensten die door het bos worden geleverd (HCV4 - P9 – Bijlage H) die van groot belang zijn en/of die de lokale economie kunnen versterken en diversifiëren (C 5.1).
- 49.** De boseigenaar heeft de mogelijkheid om de positieve impact van zijn beheeractiviteiten op ecosysteemdiensten te promoten via de FSC-PRO-006 procedure (I 5.1.3).

© O. Jennersten - WWF Sweden

EVENWICHT BOS – GROOT WILD

- 50.** De aanwezigheid van groot wild (wilde zwijnen en herten) en hun dichtheid moeten in evenwicht zijn met het regenererend vermogen van boomsoorten en vegetatie geassocieerd met het natuurlijke bos. Hiervoor is het nodig om deze balans te evalueren (inventarisatie van schade, efficiëntie en noodzaak van afscherming van verjonging, ...) (I 6.6.4 b).
- 51.** Indien er een onevenwicht is, worden alle mogelijke acties op het niveau van de eigenaar ondernomen om de druk van het groot wild te verminderen (inclusief mogelijkheden tot herziening van de jachtovereenkomst): correcte toepassing van de bepalingen van het jachthuurcontract en de naleving van de jachtplannen, minimumquota optrekken om het evenwicht te herstellen, verbod op kunstmatig of (bij)voederen, (I 6.6.4 b).

TRACEERBAARHEID EN VERKOOP

- 52.** Er is een systeem in werking om de traceerbaarheid te garanderen van alle bosproducten die op de markt worden gebracht. (I 8.5.1).
- 53.** Verkoopdocumenten van FSC-gecertificeerde producten moet de elementen bevatten die nodig zijn om de klant alle garanties op het gebied van traceerbaarheid te bieden²(I 8.5.3).
- 54.** Respecteer de regels rond het gebruik van het FSC-keurmerk² zoals beschreven in de norm FSC-STD-50-001.

OPVOLGING & EVALUATIE

- 55.** Monitoring rond de implementatie van het beheersplan en het behalen van verifieerbare doelstellingen wordt uitgevoerd (C 8.1).
- 56.** De sociale, maatschappelijke en milieueffecten van het beheer worden gecontroleerd en geëvalueerd (C 8.2 + Bijlage G).
- 57.** Pas adaptief beheer toe: analyseer en houd rekening met de resultaten van de monitoring en integreer de conclusies in het beheersplan en de planning van de activiteiten (C 8.3).

AUDIT

- 58.** Geef externe auditors op elk moment toegang tot het bos als onderdeel voor controles in het kader van de FSC-certificering. Werk actief mee aan audits door alle nuttige elementen en documenten te communiceren.

² Meer info via www.fsc.be en/of info@fsc.be

FSC Belgium

Interleuvenlaan 62 - Bus 28
3001 Heverlee (Leuven)

www.fsc.be

Tel : 016/394718

E-mail : info@fsc.be

Follow us on the social networks!

